

BEÇİN KALESİ KAZISI CAM BİLEZİK BULGULARI (2020-2025)

BEÇİN CASTLE EXCAVATION GLASS BRACELET FINDINGS (2020-2025)

Makale Bilgisi | Article Info

Başvuru: 18 Eylül 2025	Received: September 18, 2025
Hakem Değerlendirmesi: 24 Eylül 2025	Peer Review: September 24, 2024
Kabul: 23 Ekim 2025	Accepted: October 23, 2025

DOI : 10.22520/tubaar.1786041

Tuğba DİRİ APAYDIN* - Fatma CELEP ESE**

Özet

Beçin Kalesi'nde özellikle Orta Çağ katmanlarında yoğunlaşan ve nitelik açısından dikkat çeken zengin buluntular kazılarda yoğun bir şekilde çıkartılmaktadır. Yapılan çalışmalarda seramik parçalar, metal objeler, sikkeler, cam parçalar ve hayvan kemikleri bulunmuştur. Bu makalede ise 2020-2025 yılları arasında ortaya çıkarılan cam bilezikler incelenmiştir. Bileziklerin dokuz tanesi Milas Müzesinde, yirmi bir tanesi ise Beçin kazısı envanter sisteminde kayıtlıdır. Makalede kazıda bulunan otuz adet cam bilezik, teknik, renk, boyut, form ve süsleme özelliklerine göre tipolojik olarak çözümlenmiştir. Yedi adet dairesel kesitli, on üç adet dikdörtgen kesitli, dokuz adet yarı dairesel kesitli ve bir adet üçgen kesitli bilezik çalışmaya dahil edilmiştir. Bezemelere ilişkin analizler ise yine bu alt başlıklar altında irdelenmiştir. Beçin Kalesi cam bilezikleri tarihlendirmesi bir öneri olmakla birlikte kesin bir tarihe ulaşılamamıştır. Anadolu'da yapılan kazılarda ortaya çıkarılan cam bilezik örnekleri ve Beçin'de bulunan diğer küçük buluntular (özellikle seramik ve sikke) tarihlendirilmede kullanılmıştır. Cam bileziklerin alan-açma bilgileri ve buluntu kotları yardımıyla Beylikler dönemine tarihlendirilmesi uygun bulunmuştur. Ama çıkan örnekler özellikle bezeme yönüyle incelendiğinde 13. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar geniş bir tarih aralığı da gözlemlenmiştir. Son olarak ise, Anadolu'da yapılan Türk ve Bizans dönemi kazılarında ortaya çıkarılan cam bilezik örnekleri karşılaştırma için kullanılmıştır. Böylece bütüncül bir bakış açısıyla malzeme değerlendirilmiş ve Beçin kazısı cam bileziklerinin orta çağ cam bilezik sanatındaki yeri ve önemi ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Beçin Kalesi, Orta Çağ, Cam Sanatı, Bilezik, Tipoloji

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, İstanbul / Türkiye.
e-posta: tugba.diri@medeniyet.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9197-9098

** Sanat Tarihiçi,
e-posta: fatmacelepese@gmail.com, ORCID: 0009-0007-2193-1225

Bu makalenin atf künyesi / How to cite this article: Diri Apaydın, T. & Celep Ese, F. (2025). Beçin Kalesi kazısı cam bilezik bulguları (2020-2025). *TÜBA-AR*, 37, 131-152. <https://doi.org/10.22520/tubaar.1786041>



Abstract

The Beçin Castle excavations have revealed layers from different periods. A large number of rich finds, particularly from the Middle Ages, are being unearthed during excavations. The excavations uncovered ceramic fragments, metal objects, coins, glass fragments and animal bones. This article examines glass bracelets unearthed between 2020 and 2025. Nine of the bracelets are in the Milas Museum. Meanwhile, twenty-one are recorded in the Beçin excavation inventory. In the article, thirty glass bracelets found during the excavation have been typologically analysed according to their technical, colour, size, form and decoration characteristics. The study included seven bracelets with a circular cross-section, thirteen with a rectangular cross-section, nine with a semi-circular cross-section and one with a triangular cross-section. The analysis of the decorations has been examined under the relevant headings. A proposal has been made for dating the glass bracelets found at Beçin Castle. However, a definitive date has yet to be established. Glass bracelet examples found in excavations in Anatolia and other small finds (particularly ceramics and coins) discovered in Beçin have been used for dating purposes. Consequently, the glass bracelets were deemed to date back to the Beyliq period. However, when the examples that emerge are examined in terms of decoration, it can be said that they span a broad historical period from the 13th to the 19th century. Finally, examples of glass bracelets unearthed during excavations of Turkish and Byzantine period sites in Anatolia were used for comparison. Thus, the bracelets were evaluated from a general perspective, and the place and importance of the glass bracelets from the Beçin excavation in medieval glass bracelet art was revealed.

Keywords: Beçin Castle, Middle Ages, Glass Art, Bracelet, Typology

Beçin, Muğla'nın Milas ilçesine bağlı ilçe merkezinin güneyinde yer almaktadır. Beçin adı günümüz bilgilerine göre ilk kez İbn Battuta Seyahatnamesinde geçmektedir (Battuta, 1859, s. 208; Ünal, 2009, s. 15). Ancak Beçin kalesi içinde ve eteklerinde yaşamın nasıl başladığı, hangi evrelerden geçtiği, tarih öncesi ve İlkçağa yönelik kazılar henüz yapılmadığı için tam olarak bilinmemektedir. 2007 yılında yapılan Beçin Kalesi bayrak dikimi çalışmaları sırasında ortaya çıkan küp şeklindeki mezar odası, Beçin tarihini Tunç devrine kadar götürmektedir. Kalenin duvarları altında kalan Zeus Tapınağı ile antik sur kalıntılarını bugün hala görmek mümkündür. Yine de Roma ve Bizans'a ait yerleşim buluntularının azlığı ve yazılı kaynakların yetersizliği, Beçin'in tarihsel olarak sırlarla dolu bir belde olmasına neden olmuştur (Demir, 2015, s. 39-44; Ünal, 20018, s. 19).

Tarihsel kaynaklarda Peçin, Barçin veya Berçin adlarıyla da anılan kent, 13. yüzyılın sonlarına doğru Menteşeoğulları Beyliği'nin egemenliğine girmiş ve bir dönem beyliğin başkenti olarak önemli bir idari ve ticari merkez haline gelmiştir. Menteşe Beyi Ahmet Gazi döneminde en parlak devrini yaşayan Beçin, ilerleyen süreçte Osmanlı hakimiyetine girmiş, ardından 16. yüzyıldan itibaren nüfus kaybına uğramıştır (Akarca, 1971, s. 7). 1950'li yıllardan itibaren kale içinde kalan son ailelerin de bölgeden ayrılmasıyla kentte sürekli yerleşim tamamen sona ermiştir. Kent geleneksel Türk şehircilik anlayışına uygun olarak iç kale, sur içi ve sur dışı yerleşim alanlarını içermektedir. Kentte, Osmanlı öncesi ve Osmanlı dönemine ait medrese, hamam, cami, han, zaviye ve türbe gibi birçok kamusal yapının kalıntıları bulunmaktadır. Ayrıca, Antik döneme tarihlenen nekropol alanı, Helenistik döneme ait bir tapınak ve Bizans dönemine ait bir şapel kalıntıları da tespit edilmiştir. Anadolu'da özgün yapısını büyük ölçüde koruyarak günümüze ulaşan nadir Türk yerleşimlerinden biri olan Beçin, erken dönem Batı Anadolu mimarisi ve şehircilik anlayışı hakkında önemli veriler sunmaktadır.

Beçin Kalesi kazılarında, farklı dönemlere ait tabakalar tespit edilmekle birlikte, özellikle Orta Çağ katmanlarında yoğunlaşan ve nitelik açısından dikkat çeken seramik, sikkeler, metal, cam ve kemik gibi taşınabilir eserler ortaya çıkarılmaktadır (Pektaş, 2020, s. 502-503). Kale içinde ve kalenin doğu yamacında yaygınlaşan cam bilezikler ise kırık parçalar halinde çıkarılmıştır. Beçin kazılarında 2020-2025 yılları arasında yapılan kapsamlı çalışmalarda bulunan cam bilezikler daha önceden bir yayına konu olmamıştır. Bahsi geçen yıllarda kale kazısında ortaya çıkarılan ve bir kısmı Milas Müzesi Koleksiyonunda bulunan cam bilezikleri sanat tarihi açısından değerlendirmek ve Orta çağ cam bilezik sanatında yeri ve önemini ortaya koymak makalenin ana amacıdır. Çalışmada, bilezik tipolojisi kesit esasına göre oluşturulmuş ve değerlendirme bu temele dayandırılmıştır. Bezemelere ilişkin analizler ise yine bu alt başlıklar altında irdelenmiştir. Anadolu'da yapılan Türk ve Bizans dönemi kazılarında ortaya çıkarılan cam bilezik örnekleri çalışmanın tipolojisinin belirlenmesinde fayda sağlamıştır. İkincil kaynak bakımından Beçin tarihi ve kazı çalışmalarını anlatan yayınlar ile genel olarak cam bilezikleri değerlendiren diğer kazı buluntuları çalışmada karşılaştırmalı olarak ele alınmış ve böylece bütüncül bir bakış açısıyla malzeme değerlendirilmiştir.

Tarihsel Süreçte Cam ve Beçin Kalesi Kazısında Ortaya Çıkarılan Cam Bilezikler

Camın ana malzemesi deniz ve nehir kıyılarında bulunan kumlardan elde edilen silistir (Silisyum Dioksit-SiO₂). Ancak silisin erime noktası yüksek olduğundan içerisine potas, kireç ve soda eklenerek ısı dengesi sağlanmaktadır. Bu sayede cam, erime noktasından önce yumuşama noktasına ulaşmakta ve işlenmeye elverişli hale gelmektedir. (Özgümüş, 2013, s. 1-3; Özgümüş, 2000, s. 3-4). Cam, antik çağlardan bu yana hem bir sır malzemesi olarak hem de günlük kullanım eşyalarından takılara, aydınlatma araçlarından endüstriyel ürünlere kadar çok çeşitli alanlarda kullanılmıştır. Cam işlenmiş bir materyal olarak MÖ. 3. bin yılın sonlarına doğru Mezopotamya'da boncuk üretiminde karşımıza çıkmaktadır (Oppenheim ve ark., 1970, s. 18-21).

Zamanla camın bileşiminde değişiklikler, form ile süslemelerde farklılıklar ortaya çıkmış olsa da üretim teknikleri büyük ölçüde aynı kalmıştır. (Eker, 2010, s. 148). Cam bileziklerin bilinen en erken örnekleri ise Mısır'da II.Amenophis'in mezarında görülmektedir (Geyik Karpuz, 2013, s. 52; Spear, 1988, s. 52). Bir süs eşyası olarak cam bileziklerin üretimi bu tarihten itibaren kendine özgü formlar kazanarak devam etmiştir. Tespit edilen cam bilezikler doğrultusunda ilk tipolojik çalışma E.E. Haevernick tarafından yapılmıştır

(Haevernick, 1960; Karwowski, 2004). Anadolu'da ise Roma döneminden itibaren kullanıldığı bilinen cam bilezikler, Bizans Döneminde yaygınlık kazanmış ve İşlami dönemde de kendine özgü formları ile devam etmiştir (Geyik Karpuz, 2017, s. 151). Cam bilezikler yalnızca cam üretiminin yapıldığı yerleşim yerlerinde değil, aynı zamanda üretimin olmadığı ama ticaretinin yapıldığı farklı bölgelerde de görülmektedir. Bu, bileziklerin geniş bir ticaret ağıyla retildeği yerlerden başka coğrafyalara da taşındığının göstergesidir (Fındık, 2017, s. 424). Üretim atölyelerinden pazarlara ulaşan ve gezici satıcılar sayesinde farklı topluluklara yayılan bu ürünlerin, zamanla başka bölgelerdeki yerel ustalar tarafından da taklit edildiği de düşünülmektedir (Fındık, 2017, s. 425; Petersen & Von Luschan, 1889, s. 220-221).

İşlami dönem cam sanatının ise başlangıç noktası tam olarak bilinmemektedir. Ancak Suriye, Mısır, Filistin, İran, Yemen gibi Orta Doğu yerleşimleri ile Güneydoğu Anadolu, cam üretimi açısından ne çıkan önemli merkezler arasında yer almaktadır (Spear, 1992, s. 45; Uçkan, 2008, s. 98). 10. ve 13. yüzyıllar arasında cam bilezikler, Anadolu'daki pek çok arkeolojik kazı buluntusuyla da doğrulandığı gibi, yaygın olarak kullanılmıştır. Bu dönem cam bilezikleri genellikle tek renkli, bezemesiz ve farklı kesitlerden oluşan basit formlarda üretilen örneklerdir. Cam bileziklerin, değerli taşlara ve metal takılara kıyasla daha düşük maliyetle ve daha kolay retilibilmesi, bu takıların tercih edilmesinin başlıca nedenlerinden biri olmuştur (Haznedar Coşkun, 2020, s. 33). Arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan örnekler, cam bileziklerin kadınlar ve erkekler tarafından, bilek ve üst kol hizasına takılarak kullanıldığını göstermektedir. Ayrıca, ocuklara ait olduğu düşünülen daha küçük çaplı bilezikler de bulunmuştur. Bileziklerde kullanılan renk ve desenler incelendiğinde, kesin bir cinsiyet ayrımı yapmak mümkün değildir. Tarihlendirme konusunda ise analizi yapılan çalışmalar ve arkeolojik buluntuların bulunduğu katmanlar önem arz etmektedir (Fındık, 2017, s. 424; Talbot, 2005, s. 152-153). Ayrıca Roma, Bizans ya da İşlami bileziklerde camın farklı biçim, boyut, renk ya da bezemeleri görülse de ana malzemenin neredeyse aynı şekilde işlenmesi net bir ayrım yapılmasını daha da zorlaştırmıştır. Cam bileziklerin süsleme tekniklerine bakıldığında da zengin bir repertuar karşımıza çıkmaktadır. Özellikle İşlami dönemde yaygın olarak karşımıza çıkan spiral burma, spiral paralel iplik sarma, aplike ve yedirme tekniği sıklıkla kullanılmıştır. Bu tekniklerin dışında bezemelerde soğuk kesme, kazıma ve boyama da İşlami dönemde Orta ağ bilezik sanatının ne çıkan uygulamaları arasında yer almaktadır.

Erken dönemlerden itibaren kullanımının yoğun bir şekilde olduğunu gördüğümüz cam buluntular, Beçin Kalesi kazılarında farklı açmalarda çıkarılmıştır. Beçin Kalesi kazısı malzemelerinden biri olan bilezikler kale cam malzemesinin önemli bir grubunu oluşurmaktadır. 2020-2025 yılları arasında BI 65, BJ 64, BN 66, CD 56, CG 58, CJ 60, CK 36, CK 61, CL 59, CM 62, CT 55, CU 51, CV 52 plan karelerindeki çalışmalarda cam bilezik parçaları bulunmuştur. 2020 yılında Kale Hamamı kazılarında CV52 plan karesinden 14 adet bilezik parçası ele geçmiştir. 2021 yılında ise Kale Hamamı'nın güneydoğusunu içerisine alan CT 55 karesinden 4 adet daha bilezik çıkartılmıştır. 2025 yılında İç Kale hamamında kazılar devam etmiş ve bir adet tam bilezik yine bu alandan gelmiştir. Kazısı yapılan alanlarda en çok buluntu bu kısımdan elde edilmiştir. Devam eden 2022 ve 2023 yılında sur dışında kalan ve Kızıl Han'ın 100 m doğusunda yer alan Bizans şapelin 'in güneyinde yer alan BI 65, BJ64 ve BN 66 numaralı plan karelerde kazılar yapılmıştır. 2022 yılında CD 56, CG 58 karelerini kapsayan I. Nolu Anonim Türbe ve Haziresinde; 2023 yılında CM 62, CK 61, CJ 60 karelerini kapsayan kalenin eteklerindeki doğu yamaçta kazılarda bilezikler gün yüzüne çıkartılmıştır. 2024 yılında ise Karşılama Merkezinin karşısında sura bitişik meknına denk gelen CK 36 plan karesinden ve CL 59 plan karesine denk düşen İç Kale girişinde yer alan Bizans döneminde ait sarnıtan birer adet bilezik bulunmuştur (Fig. 1).

Beçin Kalesi kazısında çıkan bileziklerinin tipolojik sınıflandırılmasında, M. Spaer'in Filistin'de cam bilezikler üzerine yapmış olduğu çözümlleme esas alınmıştır (Spaer, 1988; Spaer 1992). Kazıdan ıkarılan toplam otuz adet cam bilezik dairesel, yarı dairesel, dikdörtgen ve üçgen kesitli olmak üzere dört ana başlıkta incelenmiştir. Bu örneklerden yedi tanesi dairesel kesitli, on üç tanesi dikdörtgen kesitli, dokuz tanesi yarı dairesel kesitli ve bir tanesi de üçgen kesitli bileziktir. Beçin Kalesi kazısı çalışmalarında 2025 yılında çıkarılan tam bir bilezik dışında cam bilezikler topraktan fragmanlar halinde çıkarılmıştır. Bileziklerin kullanım biçimleri halka formunda sabit olduğundan tipolojik farklılıklar esasen kesit biçimi ve en ölçüleri üzerinden şekillenmektedir.

Ülkemizde hemen her müzede görülen ve arkeolojik kazı çalışmalarında çıkarılan cam bilezikler Anadolu'nun cam işçiliğinin farklı dönemlerine ışık tutmakta ve cam sanatına dair önemli veriler sunmaktadır. Beçin Kalesi kazılarında bulunan örneklerle Kadıkalesi (Haznedar Coşkun, 2020), Amorium (Gill, 2002), Sardes (Von Saldern, 1980), Yumuktepe (Koroğlu, 2002), Demre Aziz Nikolaos Kilisesi (Çömezoğlu, 2007), Ephesus/Ayasuluk (Fındık, 2013), Aigai (Doğer & Armağan, 2020), Stratonikeia (Öztaşkın, 2015), Pergamon (Schwarzer, 2009), Sagalassos (Lauwers ve ark., 2010), İstanbul Marmaray-Yenikapı (Atik, 2009), İstanbul Sirkeci (Özgümüş, 2009), İznik Roma Tiyatrosu (Özgümüş, 2008), Mezaraa Höyük (Yalçıklı & Tekinalp, 2002), Müslümanetepe (Ay, 2002), Niğde Kemerhisar (Zanon, 2013), Divriği (Eser & Şahin, 2019), Güre-İlica (Yaraş & Yaraş, 2009), Kars Ani (Çoruhlu & Oktay, 2011), Kubad Abad (Uysal, 2013), Gevale Kalesi (Yavuzylmaz, 2016), Aksaray Melik Mahmud Gazi Hangahı (Tekin, 2004), Amasya Herşana (Karabağ, 2024), Harput (Taştēmür & Aytaç, 2017) Harran (Aslan & Ölçer, 2025) ve Silifke Kalesi (Boran & Aykaç, 2021) gibi çeşitli arkeolojik alanlarda çıkarılan cam bilezikler form, kesit ve bezeme açısından benzer özellikler taşımaktadır.

Figür 1a-b

Beçin Kalesi Kazısı İç Kale Kare Plan Şemaları (Kale Hamamı) / Beçin Castle Excavation Inner Castle Square Plan Diagrams (Castle Bathroom)



Dairesel Kesitli Bilezikler

Çalışma kapsamında toplam yedi dairese kesitli bilezik incelenmiştir (Fig. 2). Kazılarda tam olarak ele geçirilen bir bilezik dışındaki örneklerin diğerleri kırık parçalar halindedir. Bileziklerin çapları 5,5 ila 8,5 cm arasında değişmektedir. Bu gruptaki bilezikler genellikle yumuşak haldeki cam çubuğunun yavaşça çekilerek uzatılması ve iki ucunun birleştirilmesiyle oluşturulmaktadır. İşlem sonucunda bilezikler doğal olarak dairese bir kesit oluşturmaktadır. Dairesel kesitli bileziklerde süsleme, üretim aşamasıyla eşzamanlı olarak uygulanmıştır. Tipolojik olarak kendi içlerinde benzerlik gösteren dairese kesitli bilezikler bezeme açısından üç alt başlığa ayrılmaktadır. Cam çubuğunun kendi eksenine etrafında döndürülerek bükülmesiyle oluşturulan *burma bilezikler* (Fig. 3, Foto. 1, 2, 3, 6) birinci grubu oluşturmaktadır. Burguların sıklığı örneklerde farklılıklar göstermektedir. Birden fazla renkli cam ipliğinin spiral şekilde sarılmasıyla elde edilen *spiral iplik sarma bilezikler* (Fig. 3, Foto. 5) ikinci grup; tek bir cam çubuğun dairese forma getirilmesiyle üretilen *bezemesiz bilezikler* (Fig. 3, Foto. 4 ve 7) ise üçüncü gruptur. Dairesel formu bilezik örneklerinde siyah, kahverengi, yeşil, turuncu, mavi ve sarıya yakın krem renklerin yoğun olarak tercih edildiği gözlemlenmektedir.

Figür 2

Dairesel Kesitli Bileziğin Çizimi ve Fotoğrafı / Drawing and Photograph of a Circular Cross-Section Bracelet



Figür 3

Dairesel Kesitli Bilezikler Grubu / Circular Cross-Section Bracelets Group



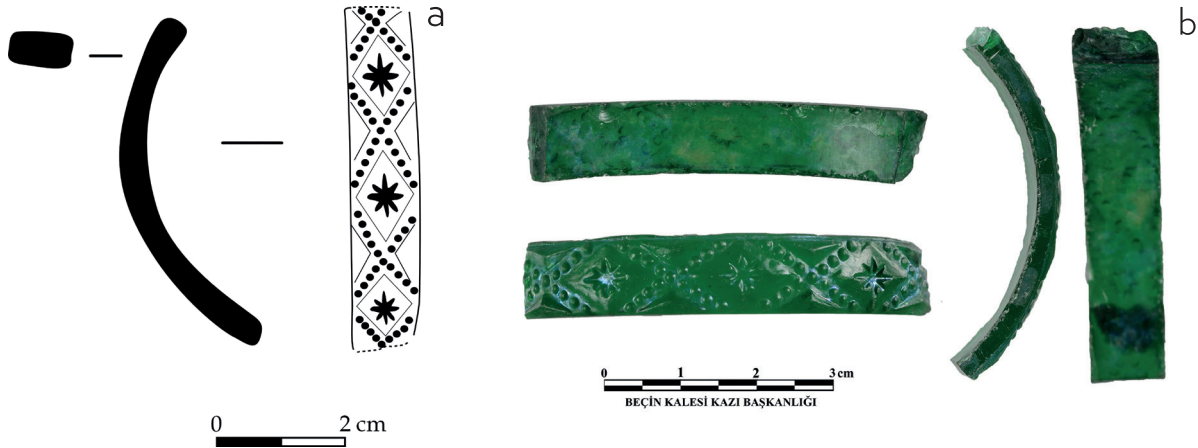
Beçin cam bileziklerinde yaygın olarak görülen burgu ve spiral süslemeli örnekler, Erken Bizans Dönemi'nden itibaren Erken İslam, Selçuklu ve Memlük Döneminde sıklıkla kullanılmıştır (Aslan & Ölçer, 2025, s. 113; Spaer, 1992, s. 49-50). Bu tür süslemeler hem sanatsal estetik hem de üretim teknikleri açısından dikkate değerdir. Beçin'deki burma bilezik örneklerinin benzerlerine Demre Aziz Nikolas Kilisesinde (Çömezoglu, 2007 s. 574), Harran Kazılarında (Aslan & Ölçer, 2025, s. 113), Beyşehir Kubad-Abad Sarayında (Uysal, 2013, s. 138), Kahramanmaraş Müzesinde (Eker, 2019) örneklerle benzerlik göstermektedir.

Dikdörtgen Kesitli Bilezikler

Beçin Kalesi kazı çalışmalarında en yoğun grubu dikdörtgen kesitli örnekler oluşturmaktadır (Fig. 4). Teknik olarak eksiz üretilen bu grupta on üç adet bilezik incelenmiştir (Fig. 5, Foto. 8- 20). Bileziklerin çapları 4 ila 7 cm. arasında değişmektedir. Dikdörtgen kesitli cam bilezikler tek parça camdan üretilmektedir. Bu bilezikler, erimiş cam hamurunun sıcak halde metal bir çubuğun ucuna alınarak halka formunda şekillendirilmesiyle oluşmaktadır. Camın bu çubuk etrafında kontrollü biçimde döndürülmesi sayesinde halka formu kazanılırken, iç yüzey düz veya hafif içbükey, dış yüzey ise daha bombeli kalmaktadır. Böylece bileziğin kesiti dikdörtgene yakın, dört kenarlı bir profil kazanmaktadır. Bu üretim tekniği, bileziğin tek parça olarak hızlı ve seri biçimde üretilmesini sağlarken, biçimsel sadeliğini de korumaktadır.

Figür 4a-b

Dikdörtgen Kesitli Bileziğin Çizimi ve Fotoğrafı / *Drawing and Photograph of a Rectangular Cross-Section Bracelet*



Figür 5

Dikdörtgen Kesitli Bilezikler Grubu / *Rectangular Cross-Section Bracelets Group*

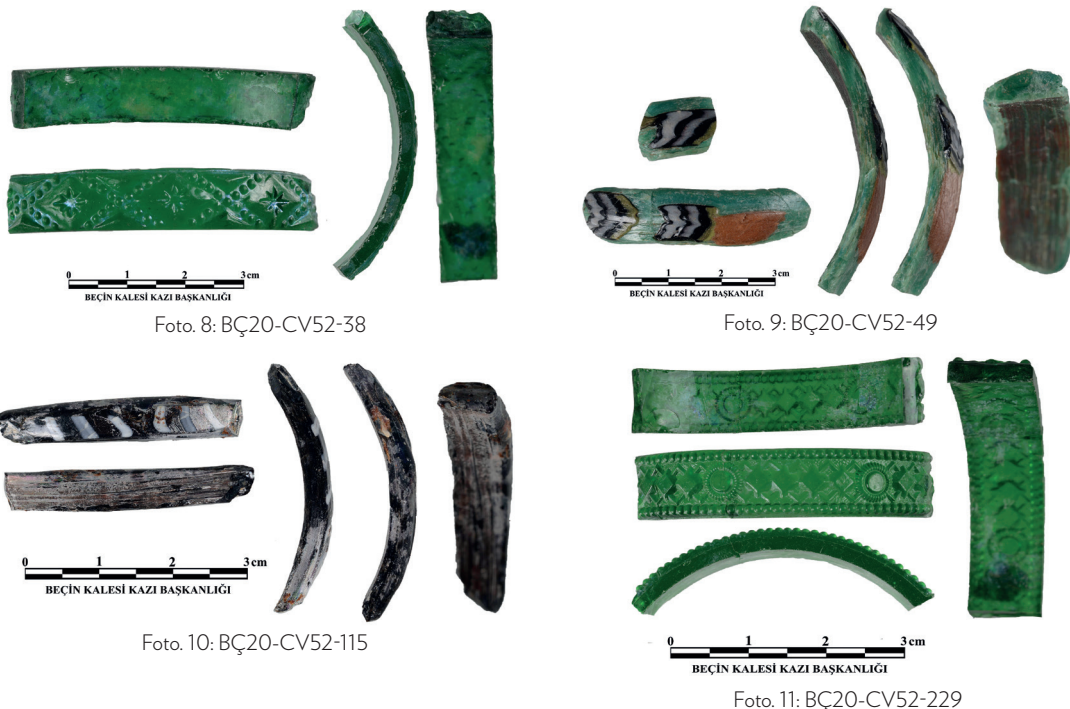




Foto. 12: BÇ20-CV52-306



Foto. 13: BÇ20-CV52-322.2



Foto. 14 BÇ21-CL59-15



Foto. 15: BÇ21-CT55-37



Foto. 16: BÇ22-CD 56-34

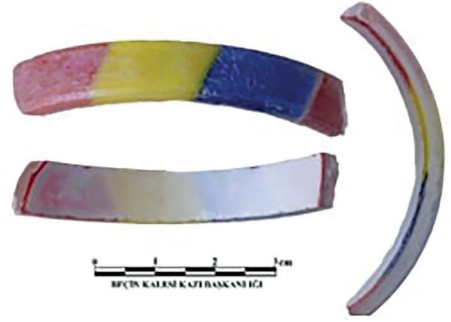


Foto. 17: BÇ22-CM62-175



Foto. 18: BÇ23-BN66-239



Foto. 19: BÇ23-CJ60-228

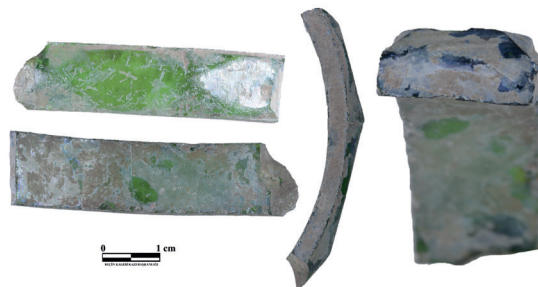


Foto. 20: BÇ25 - CU51

Beçin Kalesi kazılarında ortaya çıkarılan dikdörtgen kesitli bir grup cam bilezikte (Fig. 5, Foto. 8, 11, 14, 16, 19 ve 20) süsleme tekniği olarak kalıplama görülmektedir. Kalıplama tekniğinde, cam hamuru ya doğrudan motifli kalıplara dökülmekte ya da yarı katı hale geldikten sonra kabartma desen içeren yüzeylere bastırılmak suretiyle biçimlendirilmektedir. Bu yöntemle üretilen cam bileziklerde, çoğunlukla zigzaglar, üçgen dizileri, ağ motifleri, nokta sıraları ve stilize çiçek desenleri gibi modüler ve ritmik öğeler kullanılmıştır. Bu geometrik motifler, yalnızca estetik değil, aynı zamanda teknik olarak kalıplama sürecine uygun desenlerdir (Scanlon & Wilson, 2001, s. 173). Benzer örneğini Kadıkalesi kazısında (Hazinekar Coşkun, 2024, s. 76) ve Demre Aziz Nikolaos Kilisesinde (Fındık, 2017, s. 448) ve Stratonikia'da (Öztaşkın, 2015, s. 178) görmek mümkündür. Bu gruptaki örnekler Demre Aziz Nikolas ve Kudüs'e yakın Jaffa kazısında (Vincenz, 2017, s. 126-127) Osmanlı dönemine; Stratonikia kazısında ise Erken Bizans dönemine tarihlendirilmiştir. Fotoğraf 8,11,14,16,19 ve 20 numaralı örneklerin bezeme unsurları ve teknik detayları ön plana alındığında Osmanlı dönemine tarihlendirilmesinin daha uygun olduğu söylenebilir.

Bu grup içerisinde farklı teknik ve bezeme öğelerinin kullanıldığı örnekler bulunmaktadır. Turuncu-sarı sarmal renkteki ana cam lifi üzerine bir oluk açılarak ortasına turuncu renkte bir cam ipi yerleştirilmesi suretiyle oluşturulan omurgalı bilezik örneği bunlardan birisidir (Fig. 5, Foto. 13). Diğer bir örnek olan (Fig. 5, Foto. 15) bilezikte ise opak siyah cam yüzey üzerinde cam ipi ile yapılan bir bezeme gözlemlenmektedir.

Beçin kazıları cam bilezik buluntuları arasında yer alan bir eser (Fig. 5, Foto. 12) oldukça nadirdir. Emay ya da diğer adıyla boya bezemeli olarak bu tip bilezikler İslam kültürüne ait topraklarda sıklıkla görülmemektedir. Daha çok Bizans'a atfedilen bu teknikteki örneklerin üzeri emay adı verilen teknikte boyanmaktadır. Malzeme yağ, reçine ya da Arap zıncı içine renk pigmentleri katılmasıyla elde edilmekte ve fırça aracılığıyla da uygulanmaktadır. Yumuktepe kazılarında benzer süsleme tekniğinde örnekler bulunmaktadır (Koroğlu, 2002, s. 362).

Son olarak ise dikdörtgen kesitli bilezik örneklerinde bant bezeme ya da diğer adıyla yedirme tekniği de görülmektedir (Fig. 5, Foto.9, 10, 17, 18). Bu tür bileziklerde, genellikle opak veya yarı saydam bir gövde üzerine, zıtlık oluşturan farklı renkteki cam malzeme bir desen oluşturacak şekilde yedirilir. Sıcak cama form verme aşamasında uygulanan bu bezemeler, teknik olarak oldukça gelişmiş bir ustalığın göstergesidir. Kazı buluntuları içinde yer alan bant bezemeli bilezikler, açık kahverengi, koyu yeşil ve siyaha yakın tonlarda üretilmiş gövdelere sahiptir. Bu gövdelere uygulanan bantlar ise genellikle daha açık renklidir. Beçin örneklerinde bezemenin sadece dekoratif değil, bileziğin formuna hacim ve hareket kazandırmak amacıyla da kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Üçgen Kesitli Bilezikler

İslami dönem cam buluntuları içerisinde, diğer gruplardan sonra üretimine başlanan bir diğer tip, üçgen kesitli bileziklerdir (Spaer, 1988, s. 54-55). Beçin Kalesi kazılarında form veren üçgen kesitli bilezik grubunda çapı 5 cm. olan bir örnek bulunmaktadır (Fig. 6). Üçgen olarak adlandırması tepeli ve çıkıntılı bir görüntüye sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Bilezik tek renk opak mavi, mat olarak yapılmıştır. Beçin'deki bu gruptan örnekler sayı olarak az da olsa, söz konusu bilezikler, biçimsel sadelikleri, üretim tekniklerine uygunlukları ve malzeme tercihleri ile dönemin cam teknolojisinin hem estetik hem de işlevsel yönlerini yansıtmaktadır.

Şekil 6

Üçgen Kesitli Bilezik Çizimi ve Görseli / *Triangular Cross-Section Bracelet Drawing and Visualisation*



Yarı Dairesel Kesitli Bilezikler

Beçin Kalesi kazısında dokuz adet örneği görülen yarı dairesel kesitli cam bilezikler (Fig. 7) arkeolojik literatürde hem form özellikleri hem de üretim teknikleri açısından önemli bir tipolojik grubu temsil etmektedir. Dairesel ve yan dairesel kesitli bilezikler İslami dönemde yaygındır ve düz kesitler nispeten nadir olarak görülür. (Geyik, 2019, s. 460; Zanon, 2013, s. 181-197). Ekli ya da eksiz yöntemle üretimi yapılabilen yarı dairesel kesitli cam bileziklerin iç yüzeyi düz veya hafif kavisli, dış yüzeyi ise belirgin bir bombelik göstermektedir. Bu tipte sade ya da bezemeli örnekler görülmektedir.

Figür 7

Yarı Dairesel Kesitli Bilezikler / *Half-Circular Cross-Section Bracelets*



Bu grupta, cam halkanın üzerine yatay düzlemde ikinci bir cam lifin uygulanmasıyla elde edilen ve literatürde sıklıkla “omurgalı” olarak adlandırılan süsleme tekniği görülmektedir (Fig. 8, Foto. 25, 26, 29). Omurgalı bilezikler, cam halkanın üzerine spiral ya da düz bir şekilde çıkıntı oluşturacak şekilde yapıştırılmasıyla oluşmaktadır. Bu ikinci katta oluşan cam lifleri omurga görevi üstlenmektedir. Bu teknik sayesinde bileziklerde görsel ve dokunsal düzeyde bir hareketlilik sağlanmış olur. Bu bileziklerin yerel üretim olabileceği düşünülmekle birlikte, Akdeniz içi ticaret ağları üzerinden gelen ithal ürünlerle benzerlik taşıdığı gözlemlenmiştir. Bu tür bilezikler, benzer teknik özellikler göstermeleri bakımından İslami dönem Fustat (Mısır) ve Samarra (Irak) buluntularıyla da tipolojik ve teknik paralellik taşımaktadır. (Karabağ, 2024, s. 66; Whitcomb, 1989, s. 106). Bu durum, omurgalı bileziklerin sadece yerel üretim geleneğiyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda yaygın bir İslam dünyası üretim pratiğine işaret ettiğini de göstermektedir. Bu grup içerisinde, bileziklerin yüzeyinde benek oluşturacak şekilde yapılan applike tekniği örnekler de görülmektedir (Fig. 8, Foto. 26). Maud Spaer’in Orta çağ cam eserleri üzerine yapmış olduğu çalışmalarda, benek desenine sahip cam bileziklerin büyük ölçüde Osmanlı öncesi döneme tarihlendirilmesi dikkat çekicidir (Spaer, 1992, s. 51). Cam bilezikler üzerine uygulanan bu beneklerin hem dekoratif hem de bileziğin dokunsal algısını güçlendiren işlevi bulunmaktadır. Söz konusu süsleme tekniği, teknik olarak belirli bir ustalık ve camın yarı akışkan formda kontrolünü gerektirmekte, bu da onu üretim açısından daha özel bir konuma yerleştirmektedir (Zanon, 2013, s. 181-197).

Figür 8

Yarı Dairesel Kesitli Bilezikler Grubu / *Semi-Circular Cross-Section Bracelets Group*



Foto. 22: BÇ20-CV52-57



Foto. 23: BÇ20-CV52-58.2



Foto. 24: BÇ20-CV52-100



Foto. 25: BÇ20-CV52-116



Foto. 26: BÇ21-CT55-39



Foto. 27: BÇ21-CT55-44



Foto. 28: BÇ21-CT55-49



Foto. 29: BÇ22-BI65 -114



Foto. 30: BÇ23-BJ64-15

Beçin Kalesi kazılarında ele geçen cam bilezikler içerisinde yer alan cam ipi bezemeli örnekler, süsleme tekniği ve renk tercihleri bakımından dikkat çekici diğer bir alt grubu oluşturmaktadır (Fig. 8, Foto. 28). Bu bilezikler, eriyik haldeki cam ipliklerin yatay düzlemde gövde üzerine çekilmesiyle oluşmaktadır. Genellikle opak renkli (mavi, yeşil, siyah) gövdeler üzerinde, kırmızı, sarı renklerde cam iplikler kullanılarak belirgin bir kontrast etkisi yaratılmaktadır. Bu gruptaki cam bileziklerde yedirme tekniğiyle gerçekleştirilen süsleme uygulamalarına da rastlanmaktadır (Fig. 8, Foto. 22, 23). Örneklerde görüldüğü üzere, henüz sıcak halde bulunan opak siyah cam halkanın yüzeyine farklı renklerde cam malzemenin yedirilmesi bezemeler yapılmaktadır. 24. (siyah) ve 27. (mavi) fotoğraflı örneklerde ise düz ve bezemesiz cam bilezik örnekleri olarak buluntular arasında yer almaktadır (Fig. 8, Foto. 24, 27).

Sonuç

Beçin Kalesi kazılarında 2020–2025 yılları arasında ortaya çıkarılan cam bilezik buluntuları hem teknik hem de biçimsel çeşitlilikleriyle Orta Çağ Anadolu cam sanatına ilişkin önemli veriler sunmaktadır. Kale kazısında ortaya çıkarılan 30 adet bilezik, kesit, form, teknik ve süsleme özelliklerine göre ayrıntılı bir şekilde ele alınarak incelenmiştir. Beçin Kalesi kazılarında yedi adet dairesel kesitli, on üç adet dikdörtgen kesitli, bir adet üçgen ve dokuz adet yarı dairesel kesitli bilezik tanımlanmıştır. Camın kırılğan yapısı nedeniyle sağlam ve tüm biçimde 2025 kazılarında sadece bir cam bilezik ele geçirilmiştir. Bu örnek dışında günümüze bütün olarak ulaşmadığından ekli ya da eksiz üretim olarak kesin bir sonuca varmak zordur ancak genel olarak cam bilezikler incelendiğinde her iki üretim de görülmektedir. Bezemelerin ise form oluşturma sürecinde eşzamanlı olarak uygulandığı anlaşılmaktadır.

Cam bileziklerde bezeme tekniği olarak buręu, spiral sarma, paralel lif veya iplik sarma, aplike, kalıplama, emay ve yedirme-bantlama teknikleri kullanılmıştır. Uygulama yapılan halkaların üzeri camdan benek, damlacık ve bant parçaları olarak adlandırılan önceden üretilmiş bir cam çubuktan kesilmiş basit parçalar ile dekorlanmıştır. Osmanlı dönemine tarihlendirilen kalıplama tekniğinde yapılmış bilezik örnekleri de yine kazı buluntuları arasında yer almaktadır. Bu bezemeler ya tek başlarına ya da kombinasyon halinde bileziğin üzerine uygulanmıştır. Beçin Kalesi kazılarında, yüzey formunu vurgulayan ve belirgin omurgalarla donatılmış cam bilezik örneklerine rastlanmıştır. Bu örneklerde, çoğunlukla yeşil, kobalt mavisi, turuncu ya da siyah zemin üzerine daha açık tonlu cam iplerin yerleştirilmesiyle oluşturulmuş bir renk kontrastı dikkat çekmektedir.

Beçin kazısı bileziklerinde figüratif süsleme unsurlarına yer verilmemiştir. Cam bileziklerde genellikle insan ya da hayvan tasvirleri yerine, bitkisel, geometrik ve stilize desenler tercih edilmiştir. Bilezik buluntularında en çok opak siyah renk kullanılmıştır. Bunun yanı sıra sarı, kırmızı, mavi, beyaz, yeşil, kahve ve turuncu renkleri de görülmektedir. Cam bileziklerdeki opak siyah, İslami dönem öncesinde de sıkça karşılaşılan bir renktir. Tek renkli bileziklerde ise mavi ve yeşil tonları hkimdir. Dikdörtgen kesitli tek renkli üzeri geometrik motifli turuncu bilezik (Fig. 5 Foto. 16) ile kırmızı renkli üzeri altın yaldız boyamalı bilezik (Fig. 5, Foto. 12) nemli örnekler arasındadır.

Anadolu bilezikleri arasında Bizans ve İslami dönem cam bilezikler üzerine yapılan araştırmalarda, bilezik ölçülerinin birbirine yakın ve ölçülerin genellikle 5-9 cm arasında olduğu görülmektedir. Eldeki veriler ışığında, Beçin cam bileziklerinin çapları 5,5 cm. ile 9 cm. arasında değişmektedir. Erkek ya da kadınların taktığına dair net veriler olmamakla birlikte küçük boyutlu olanların da çocuklara ait olabileceği kanısı yüksektir.

Tipolojik ve bezeme üsluplarının incelenmesi sonucunda, Beçin cam bilezikleri arasında hem Bizans hem de Türk-İslam dönemi cam üretim geleneklerinin izleri tespit edilmiştir. Dairesel kesitli ve buręu bezemeli örnekler erken Bizans ve erken İslam dönemi geleneğini sürdürürken; dikdörtgen kesitli, kalıplama ve yedirme tekniğiyle süslenmiş bilezikler Osmanlı dönemi cam üretiminde görülen teknik ilerlemeyi yansıtılmaktadır. Yarı dairesel kesitli omurgalı ve cam ipi bezemeli örnekler ise, İslami dönemde Orta Doğu ve Anadolu coğrafyasında yaygınlaşan bir süsleme geleneğinin Beçin’de de benimsendiğini göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında Beçin buluntularının, Anadolu’daki cam işçiliği repertuarının çeşitliliğini ve sürekliliğini gösteren önemli bir veri grubuna sahip olduğu gözlemlenmektedir.

Beçin’de cam üretimine dair doğrudan arkeolojik bir kanıt bulunamamıştır. Cam potaları, cam fırını, hatalı üretim ve cüruf gibi yerel üretimi destekleyen veriler olmadığında bileziklerin büyük olasılıkla ithal ürünler olduğu ya da cam ubukların Beçin’e ticari ağlar sayesinde ulaştığı düşünülebilir. Ancak cam bilezik buluntularının kale içindeki hamamda ve çevresinde yoğunlaşması dikkat çekici bir detay olarak göze çarpılmaktadır. Hamamlarda meknın ısıtılmasını sağlayan ve ateşin yakıldığı yer olan külhan aslında cam üretiminin yapılmasına elverişli bir alan olarak görülebilir. Beçin kalesi iç kalede yer alan hamamda yerel ya da geçici atölyeler olduğuna dair net bir kanıt bulunamamıştır. Fakat bu amalardan fazlasıyla cam kırıklarının bulunması ve fragmanlar halinde bilezik parçasının gelmesi de düşündürücüdür. Ayrıca zellikle Ortaçağ’da gezici ustaların yerel ihtiyaçları karşılamak için geçici fırınlar kurduğu ve ihtiyaçların tamamlanmasından sonra da gittikleri bilinmektedir. İlerleyen yıllarda bu alanda yapılacak kazılarla bu konunun aydınlanacağı kanısındayız.

Bileziklerin tarihlendirilmelerinde ise slp, teknik ve çıkarılan kotlar esas alınmıştır. Beçin cam bileziklerinin Orta ağ katmanında yoğun olarak çıkmasından dolayı Beylikler Dönemi’ne ait olduğu tahmin edilmektedir. Ancak Bizans’a özgü emay tekniğinde bir bileziğin olması ve kalıplama tekniğinde görülen bileziklerin de Osmanlı dönemine tarihlendirilmesi gözden kaçırılmamalıdır. Bu sebepten dolayı bilezikleri, Beylikler dönemine (13.–15. yüzyıllar) tarihlendirilmekle birlikte, bezeme çeşitliliği ve teknik özellikler dikkate alındığında 13. yüzyıldan 19. yüzyıla uzanan geniş bir zaman aralığına oturtmak daha doğru olacaktır. Bu veriler Beçin’de uzun süreli bir cam kullanımının ve dolaşım kültürünün varlığına işaret etmesi açısından önemlidir. Özellikle Kale Hamamı ve çevresinde yoğunlaşan buluntular, cam bileziklerin gündelik yaşamın bir parçası olarak kullanıldığını kanıtlar niteliktedir.

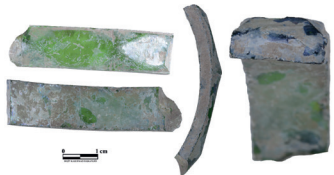
Sonuç olarak, Beçin Kalesi cam bilezik buluntuları, Batı Anadolu’da Orta Çağ ve geç Osmanlı dönemine ait cam işçiliği geleneklerinin sürekliliğini belgeleyen arkeolojik materyallerden biridir. Bu eserler, Beçin’in yalnızca siyasi ve ticari bir merkez değil, aynı zamanda el sanatları açısından da etkin bir yerleşim olduğunu ortaya koymaktadır. İleriki araştırmalarda Beçin buluntularının, Anadolu’daki cam bilezik tipolojisinin hem kronolojik hem de coğrafi yayılımını anlamaya yardımcı olmasını umut ediyoruz.

Katalog

Katalog No: 1 Envanter No: BÇ20 -CV52- 241 Çapı: 6 cm Kalınlık: 0,6 cm Tanım: Dairesel kesitli, opak siyah burgulu cam lifi içerisinde kırmızı yeşil cam iplikli sarmal süslemeli.	
Katalog No: 2 Envanter No: BÇ20 -CV52-284 Çapı: 5,5 cm Kalınlık: 0,6 cm Tanım: Dairesel kesitli, şeffaf beyaz cam lifi içerisinde mavi cam iplikli, burgulu bilezik.	
Katalog No: 3 Envanter No: BÇ22 -CG58-103 Çapı: 5,7 cm Kalınlık: 0,4 cm Tanım: Dairesel kesitli, opak siyah burgulu cam halka üzerinde yeşil ve kırmızı cam iplik sarmal süslemeli.	
Katalog No: 4 Envanter No: BÇ23-CK61- 158 Çapı: 6 cm Kalınlık: 0,6 cm Tanım: Dairesel kesitli, opak yeşil paralel lifli cam halka.	
Katalog No: 5 Envanter No: BÇ23-CM62- 60 Çapı: 5,5 cm Kalınlık: 0,6 cm Tanım: Dairesel kesitli, opak siyah cam halka üzerine sarı kırmızı sarmal ip süslemeli.	
Katalog No: 6 Envanter No: BÇ24-CK36-256 Çapı: 8 cm Kalınlık: 0,6 cm Tanım: Dairesel kesitli, opak siyah burgulu cam halka üzeri yeşil kırmızı sarmal cam ipli süslemeli.	
Katalog No: 7 Envanter No: BÇ25-CV52-211 Çapı: 8,5 cm Kalınlık: 0,6 cm Tanım: Dairesel kesitli, opak kahverengi renkte düz cam halka.	

Katalog No: 8 Envanter No: BÇ20-CV52-38 Çapı: 5 cm Kalınlık: 0,4 cm Tanım: Dikdörtgen kesitli, yeşil saydam renkli, üzeri art arda geometrik süslemeli.	
Katalog No: 9 Envanter No: BÇ 20-CV52-49 Çapı: 5 cm Kalınlık: 0,4 cm Tanım: Dikdörtgen kesitli, ana halka yeşil, üzeri siyah beyaz turuncu aplikeli -bantlı süslemeli.	
Katalog No: 10 Envanter No: BÇ20-CV52-115 Çapı: 5 cm Kalınlık: 0,3 cm Tanım: Dikdörtgen kesitli, opak siyah üzeri beyaz cam ipli şerit süslemeli.	
Katalog No: 11 Envanter No: BÇ20-CV52 -229 Çapı: 6 cm Kalınlık: 0,4 cm Tanım: Dikdörtgen kesitli, yeşil saydam renkli, üzeri art arda geometrik süslemeli.	
Katalog No: 12 Envanter No: BÇ20-CV52-306 Çapı: 4 cm Kalınlık: 0,4 cm Tanım: Dikdörtgen kesitli, kırmızı ana halka üzeri altın yıldız bitkisel süslemeli.	
Katalog No: 13 Envanter No: BÇ20-CV52-322.2 Çapı: 5 cm Kalınlık: 0,5 cm Tanım: Dikdörtgen kesitli, açık kahverengi renk oluklu cam halka üzeri turuncu sarı renkli süslemeli.	

Katalog No: 14 Envanter No: BÇ21-CL-59-15 Çapı: 4 cm Kalınlık: 0,3 cm Tanım: Dikdörtgen kesitli saydam mavi üzeri kendinden yivli süslemeli.	
Katalog No: 15 Envanter No: BÇ21-CT55-37 Çapı: 7 cm Kalınlık: 0,5 cm Tanım: Dikdörtgen kesitli opak siyah renk üzeri yeşil ve kırmızı paralel cam ipli süslemeli.	
Katalog No: 16 Envanter No: BÇ22-CD 56-34 Çapı: 6 cm Kalınlık: 1,1 cm Tanım: Dikdörtgen kesitli, saydam turuncu üzeri art arda geometrik süslemeli.	
Katalog No: 17 Envanter No: BÇ22-CM62-175 Çapı: 6,6 cm Kalınlık: 0,4 cm Tanım: Dikdörtgen kesitli, sarı, pembe, mor renkli şeritli süslemeli.	
Katalog No: 18 Envanter No: BÇ23-BN66-239 Çapı: 6,5 cm Kalınlık: 0,5 cm Tanım: Dikdörtgen kesitli, açık kahverengi cam halka üzerine turuncu, yıldız, siyah ve beyaz şerit süslemeli.	
Katalog No: 19 Envanter No: BÇ23-CJ60-228 Çapı: 6,5 cm Kalınlık: 0,4 cm Tanım: Dikdörtgen kesitli, açık kahverengi üzeri baklava desenli cam halka.	

Katalog No: 20 Envanter No: BÇ25 – CU51 Çapı: 4 cm Kalınlık: 0,4 cm Tanım: Dikdörtgen kesitli, parlak yeşil üzeri baklava desenli süslemeli.	
Katalog No: 21 Envanter No: BÇ20-CV52-322 .1 Çapı: 5 cm Kalınlık: 0,4 cm Tanım: Üçgen kesitli, mavi ışığa göre saydam, yer yer opak/mat değişken renkte cam halka.	
Katalog No: 22 Envanter No: BÇ20-CV52-57 Çapı: 4 cm Kalınlık: 0,4 cm Tanım: Yarı dairesel, opak siyah, üzeri yeşil renkli ap-likeli-bantlı süslemeli.	
Katalog No: 23 Envanter No: BÇ20-CV52-58.2 Çapı: 7 cm Kalınlık: 0,4 cm Tanım: Yarı dairesel, opak siyah üzeri sarı, kırmızı, beyaz renk aplike-bant süslemeli.	
Katalog No: 24 Envanter No: BÇ20-CV52-100 Çapı: 3 cm Kalınlık: 0,3 cm Tanım: Yarı dairesel, opak siyah, süslemesiz.	
Katalog No: 25 Envanter No: BÇ20-CV52-116 Çapı: 5 cm Kalınlık: 0,4 cm Tanım: Yarı dairesel, yeşil cam halka üzeri yeşil, sarı, turuncu sarmal lifli süslemeli, omurgalı bilezik.	
Katalog No: 26 Envanter No: BÇ21-CT55-39 Çapı: 5 cm Kalınlık: 0,4 cm Tanım: Yarı dairesel, yeşil cam halka üzeri yeşil, sarı, turuncu sarmal lifli süslemeli, omurgalı bilezik.	

Katalog No: 27	
Envanter No: BÇ21-CT55-44	
Çapı: 5 cm Kalınlık: 0,4 cm	
Tanım: Yarı dairesel, opak mavi düz cam halka, süslemesiz.	
Katalog No: 28	
Envanter No: BÇ21-CT55-49	
Çapı: 7 cm Kalınlık: 0,5 cm	
Tanım: Yarı dairesel, opak siyah, üzeri kırmızı cam ipli, paralel çift şeritli süslemeli.	
Katalog No: 29	
Envanter No: BÇ22-BI65 -114	
Çapı: 4,5 cm Kalınlık: 0,5 cm	
Tanım: Yarı dairesel, opak yeşil cam halka üzeri kahverengi, beyaz, yeşil cam ipi sarmal süslemeli, omurgalı bilezik.	
Katalog No: 30	
Envanter No: BÇ23-BJ 64-15	
Çapı: 6 cm Kalınlık: 0,4 cm	
Tanım: Yarı dairesel, parlak mavi cam halka, ışığa göre mor ve yeşil geçişli.	

Extended Abstract

BEÇİN CASTLE EXCAVATION GLASS BRACELET FINDINGS (2020-2025)

Located 2 km south of the city of Milas on a flat rock, Beçin Castle's history dates back to prehistoric times. Turkish rule over Beçin started in the 13th century when the Turkish Beys who'd been overwhelmed by the Mongol invasion in Anatolia took over the region. One of these beys, Menteşe Bey founded a beylik (territory under the leadership of a bey, similar to a lord) based in Beçin that he named after himself and carried out many developmental activities from the middle of the 13th century to the beginning of the 15th century. (Ünal, 2018, p. 19; Demir, 2015, p. 39-44; Akarca, 1971, p. 7).

The Beçin Castle excavations have revealed layers from different periods. A large number of rich finds, particularly from the Middle Ages, are being unearthed during excavations. The excavations uncovered ceramic fragments, metal objects, coins, glass fragments and animal bones (Pektaş, 2020, p. 502-503). This article examines glass bracelets unearthed between 2020 and 2025. Nine of the bracelets are in the Milas Museum. Meanwhile, twenty-one are recorded in the Beçin excavation inventory. Thirty glass bracelets found during the excavation have been typologically analysed according to their technical, colour, size, form and decoration characteristics. The study included seven bracelets with a circular cross-section, thirteen with a rectangular cross-section, nine with a semi-circular cross-section and one with a triangular cross-section. The analysis of the decorations has been examined under the relevant headings.

Literature Review

Glass bracelets, which can be seen in almost every museum in Türkiye and are frequently unearthed in archaeological excavations, provide important data on glass art. There are no publications regarding the glass bracelets unearthed during the Beçin excavations between 2020 and 2025. The objects found during the excavations at Beçin Castle are similar to those found during other excavations. These: Kadıkalesi (Haznedar Coşkun, 2020), Amorium (Gill, 2002), Sardes (Von Saldern, 1980), Yumuktepe (Köroğlu, 2002), Demre Aziz Nikolaos Kilisesi (Çömezoğlu, 2007), Ephesus/Ayasuluk (Fındık, 2013), Aigai (Doğer & Armağan, 2020), Stratonikeia (Öztaşkın, 2015), Pergamon (Schwarzer, 2009), Sagalassos (Lauwers et al., 2010), İstanbul Marmaray-Yenikapı (Atik, 2009), İstanbul Sirkeci (Özgümüş, 2009), İznik Roma Tiyatrosu (Özgümüş, 2008), Mezaraa Höyük (Yalçıklı & Tekinalp, 2002), Müslümantepe (Ay, 2002), Niğde Kemerhisar (Zanon, 2013), Divriği (Eser & Şahib 2019), Güre- Ilıca (Yaraş & Yaraş, 2009), Kars Ani (Çoruhlu & Oktay, 2011), Kubad Abad (Uysal, 2012), Gevale Kalesi (Yavuzylmaz, 2016), Aksaray Melik Mahmud Gazi Hangahı (Tekin, 2004), Amasya Herşana (Karabağ, 2024), Harput (Taştēmür & Aytaç, 2017) ve Silifke Kalesi (Boran & Aykaç, 2021).

Methodology

Firstly, the glass bracelets that were found during the Beçin Castle excavation between 2020 and 2025 were selected. Priority was given to bracelets with moulded forms and different decorations. The bracelet typology was created based on cross-sections. Analyses related to the decorations were also examined under these subheadings. Glass bracelets from Turkish and Byzantine period excavations in Anatolia were beneficial in determining the typology of the study. Secondary sources used included publications describing the history of Beçin and the excavation work, as well as studies evaluating glass bracelets in general. Thus, the material was evaluated from a holistic perspective.

Findings

Research on Byzantine and Islamic period glass bracelets shows that the bracelet measurements are similar to each other and generally range between 5 and 9 cm. Based on the available data, the diameters of Beçin glass bracelets range from 5.5 cm to 9 cm.

The glass bracelets are decorated using techniques such as twisting, spiral winding, parallel glass threading, appliqué and inlay banding. The application is made on rings that are decorated with spots, droplets and strips. These have been applied to the bracelet either individually or in combination. In these examples, a colour contrast has mostly been created. Such decorations are noteworthy both in terms of aesthetics and production techniques.

The Beçin excavation bracelets do not have figurative decorative elements. Instead of human or animal depictions, plant, geometric and stylised patterns are generally preferred on glass bracelets. The bracelets are coloured opaque black, yellow, red, blue, white, green and orange. Opaque black is a colour frequently used on glass bracelets, even before the Islamic period. Gold leaf painting is also evident in some examples.

Discussion

There is no direct archaeological evidence of glass production in Beçin. There is no evidence to suggest that local production took place, such as the presence of glass pots, furnaces, faulty production or slag. For this reason, it is thought that the bracelets were most likely imported goods or reached Beçin through commercial networks. However, the concentration of glass bracelet finds in the castle's bathhouse is a striking detail. The kiln, where the fire is lit and the space in the bathhouses is heated, is a suitable area for glass production. The discovery of a large quantity of glass shards and bracelet fragments in the castle's bathhouse is also thought-provoking.

Conclusions and Suggestions

Beçin Castle glass bracelets are among the original works reflecting the aesthetic understanding of the period when compared with their predecessors and successors in terms of both technique and decoration. Given their style and technical characteristics, as well as their frequent occurrence in the medieval layer, it is thought that the bracelets belong to the Beylik Period. However, when the examples that emerge are examined in terms of decoration, it can be said that they span a broad historical period from the 13th to the 19th century. Further studies in the future will shed more light on this subject.

Kaynakça

- Akarca, A. (1971). Beçin. *Belleten*, 35(137), 1-38. <https://doi.org/10.37879/ttkbelleten.1190266>.
- Aslan, İ. & Ölçer, S. (2025). Harran kazılarında bulunan cam bilezikler (2013-2023). *Art-Sanat*, 23, 102-124. <https://doi.org/10.26650/artsanat.2025.23.0006>.
- Atik, Ş. (2009). A group of Late Antique glass finds from the rescue excavations in Marmaray, Yenikapı and Metro at Istanbul. E. Lafli (Ed.), *Late Antique/Early Byzantine glass in the Eastern Mediterranean* (s. 1-16) içinde. Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Ay, E. (2002). 2000 yılı Müslümanentepe (Şahinbey) kazısı. N. Tuna & J. Velibeyoğlu (Ed.), *Ilisu ve Karkamış Baraj Gölleri altında kalacak arkeolojik ve kültür varlıkları kurtarma projesi 2000 yılı çalışmaları*, (s.495-501) içinde. ODTÜ TAÇDAM.
- Boran, A. & Aykaç, R. (2021). *Silifke Kalesi kazı buluntuları 2010-2020*. Ege Yayınları.
- Çömezoğlu, Ö. (2007). *Akdeniz çevresi Ortaçağ camcılığı ışığında Demre Aziz Nikolaos Kilisesi cam buluntuları* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Çoruhlu, Y. & Oktay, J. Ö. (2011). 2006-2009 Kars-Ani kazılarında ortaya çıkarılan cam bilezikler üzerine. A.Baş & Duran.R. (Ed.), *XIV. Ortaçağ ve Türk dönemi kazıları ve sanat tarihi araştırmaları sempozyumu bildirileri* (s. 155-171) içinde. Kömen Yayınları.
- Demir, A. (2015). Beçin tarihi. R. H. Ünal, F. Krinzinger, M. Alram & Ş. Pfeiffer-Taş (Ed.), *Beçin defnesi* (s. 39-44) içinde. Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- Doğer, L. & Armağan, M. E. (2020). Aigai Bizans cam bilezikleri (2004-2014). *Sanat Tarihi Dergisi*, 29(1), 33-49. <https://doi.org/10.29135/std.710315>.
- Eker, G. F. (2010). Camın tarihi serüveni. Çobanlı, Z. (Ed), *Cam Geran 2010 Sempozyum Bildirileri Kitabı* (s. 147-151) içinde. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Eker, F. (2019.). Antikçağ'ın süsü: Kahramanmaraş Müzesi'ndeki kaburgalı ve burma cam bilezikler. *TÜBA-AR*, 25, 162-171.
- Eser, E. & Şahin, M. (2019). Divriği Kalesi Kazısı Cam Buluntular. H. Yekbaş & A. Yüksel (Ed.), *Her Yönüyle Sivas Kongresinin 100. Yılında Sivas Uluslararası Sempozyumu, Kültür, Sanat, Toplum*, (3), (s. 149-164) içinde. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Fındık, E. F. (2013). 2012 yılı Efes, Ayasuluk Tepesi ve St. Jean Anıtı kazıları depo çalışmalarından ilk gözlemler: Yeni bir keşif: Ayasuluk'ta cam atölyesi. *Seleucia*, 3, 23-48.
- Fındık, E. F. (2017). Bir güzellik nesnesi olarak cam bilezikler: Demre Myra Aziz Nikolaos Kilisesi buluntuları 1989-2016. *Adalya*, 20, 419-48.
- Geyik Karpuz, G. (2013). Cam bilezik araştırmaları üzerine bir deneme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(25), 249-255.
- Geyik Karpuz, G. (2017). Mardin Müzesi'nde bulunan bezemesiz cam bilezikler üzerine bir değerlendirme. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 59, 145-156.
- Geyik, G. (2019). Elâzığ Müzesi'nde bulunan İslâmî dönem cam bilezikler. O. Kunduracı & A. Yavuzylmaz (Eds.), *Yaşar Erdemir'e armağan: Sanat tarihi yazıları* (s. 453-479) içinde. Literatürk.
- Geyik, G. (2023). Ani kazısı cam bilezikleri (2020-2022). A. Çaycı & A. Yavuzylmaz (Ed.), *25. Ortaçağ ve Türk dönemi kazıları ve sanat tarihi araştırmaları kitabı* (s. 476-491) içinde. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Gill, M. A. V. (2002). *Amorium reports, finds I: The glass (1987-1997) (Amorium Monograph Series 1)*. Archaeopress.
- Haevernick, T. E. (1960). *Die Glasarmringe und Ringperlen der Mittel- und Spätlatènezeit auf dem europäischen Festland*. Bonn.
- Hazinedar Coşkun, T. (2020). Berna Oğuz Koleksiyonu'ndan Bizans dönemi cam takıları. *TÜBA-KED*, 22, 31-49. <https://doi.org/10.22520/tubaked.2020.22.003>.
- Hazinedar Coşkun, T. (2024). *Kuşadası Kadıkalesi Anaia Kazısı cam buluntuları*. Türk Tarih Kurumu
- Karabağ, R. S. (2024). *Amasya Harşena Kalesi ve Kızlar Sarayı kazısında bulunan cam bilezikler* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi.

- Karwowski, M. (2004). *Latènezeitlicher Glasringschmuck aus Ostösterreich*. Österreichische Akademie der Wissenschaften.
- Köroğlu, G. (2002). Yumuktepe Höyüğü'nden Bizans Dönemi cam bilezikleri. N. Şaman Doğan (Ed.), *Ortaçağ'da Anadolu prof. dr. Aynur Durukan'a armağan*, (s. 355-372) içinde. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Lauwers, V., Degryse, P. & Waelkens, M. (2010). Middle Byzantine (10th–13th century AD) glass bracelets at Sagalassos (SW Turkey). J. Drauschke & D. Keller (Ed.), *Glass in Byzantium – Production, usage, analyses* (s. 145–152) içinde. Römisch-Germanisches Zentralmuseum.
- Özgümüş, Ü. (2000). *Anadolu camcılığı*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Özgümüş, Ü. (2008). Byzantine glass finds in the Roman theatre at Iznik (Nicaea). *Byzantinische Zeitschrift*, 101(2), 727–735. <https://doi.org/10.1515/BYZS.2008.021>.
- Özgümüş, Ü. (2009). Late Roman and early Byzantine glass finds from the rescue excavations in Marmaray, Sirkeci. E. Laflı & Ö. Kaptan (Ed.), *Late Antique/Early Byzantine glass in the Eastern Mediterranean* (s. 17–24) içinde. TÜBİTAK Yayınları.
- Özgümüş, Ü. (2013). *Çağlar boyu cam tasarımı*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Öztaşkın, M. (2015). Stratonikeia Bizans dönemi cam buluntuları. B. Söğüt (Ed.), *Stratonikeia ve çevresi araştırmaları* (s. 175–188) içinde. Ege Yayınları.
- Pektaş, K. (2020). Beçin Kalesi ve Orta Çağ kenti 2018 yılı kazı, onarım ve koruma çalışmaları. A. Özme (Ed.) 41. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 3, (s. 502–503) içinde. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Saldern, A.V. (1980). *Ancient and Byzantine glass from Sardis*. Harvard University Press.
- Scanlon, G. & Pinder-Wilson, R. (2001). *Fustat glass of the early Islamic period*. Altajir World of Islam Trust.
- Schwarzer, H. (2009). Spatantike, Byzantinische und Islamische glasfunde aus Pergamon. E. Laflı (Ed.), *Late Antique/Early Byzantine glass in the Eastern Mediterranean* (s. 85–109) içinde. TÜBİTAK Yayınları.
- Spaer, M. (1988). The pre-Islamic glass bracelets of Palestine. *Journal of Glass Studies*, 30, 51–61.
- Spaer, M. (1992). The Islamic glass bracelets of Palestine: Preliminary findings. *Journal of Glass Studies*, 34, 44–62.
- Taştemür, E. & Aytaç, İ. (2017). Harput İç Kale kazısı cam fırınlarına ait ilk gözlemler. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 41, 69-90.
- Uçkan, B. Y. (2008). Cam tarihine genel bir bakış. *Anadolu Sanat*, 1(19), 97–110.
- Ünal, R. H. (2018). *Beçin kazılarının 15 yılı (1995–2009)*. Muğla Üniversitesi Yayınları.
- Uysal, Z. (2013). *Kubad-Abad Sarayında Selçuklu cam sanatı*. Türk Tarih Kurumu.
- Yalçıklı, D. & Tekinalp, V. M. (2002). Mezraa Höyük 2000 yılı kazıları. N. Tuna & J. Velibeyoğlu (Ed.), *Ilisu ve Karkamış Baraj Gölleri altında kalacak arkeolojik ve kültür varlıkları kurtarma projesi 2000 yılı çalışmaları* (s. 159–210) içinde. ODTÜ TAÇDAM.
- Yaraş, A. & Yaraş, C. (2009). Glass bracelets from Güre-Ilıca (Mysia). E. Laflı (Ed.), *Late Antique/Early Byzantine glass in the Eastern Mediterranean*, (s. 113) içinde. Ege Üniversitesi Yayınları.
- Yavuzylmaz, A. (2016). Gevale Kalesi cam bilezik buluntuları (2013–2015). E. Taş (Ed.) XX. *Uluslararası Ortaçağ ve Türk dönemi kazıları ve sanat tarihi araştırmaları sempozyumu bildirileri* (s. 49–61). Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Vincenz, A. (2017). Ottoman Pottery and glass bracelets from Yafo (Jaffa), Jerusalem Boulevard and its vicinity. (88), 115–129. <https://doi.org/10.70967/2948-040X.1800>
- Zanon, M. (2013). Tyana/Kemerhisar (Niğde): Glass bracelets of the Byzantine and Islamic period. *Anatolia Antiqua*, 21, 181–197.